

Els miralls de Víctor Català

Les quatre-centes cartes que la filòloga Irene Muñoz ha transcrit i anotat amb paciència al primer volum de l'*Epistolari de Víctor Català* (CCG), que aplega la correspondència mantinguda per l'escriptora amb dos dels seus principals editors, Lluís Via, de *Juventut*, i Francesc Matheu, de *l'Il·lustració Catalana*, permeten resseguir gairebé dia a dia el procés de creació d'obres cabdals de la literatura catalana com ara *Caires vius*, *el Llibre blanc*, *Un film* i, sobretot, *Solitud*, aquest any que se'n celebra el centenari i en què, fora de les jornades monogràfiques organitzades al març per l'Ajuntament de l'Escalà, poca més atenció ha merescut en aquest país obsessionat per les celebracions quixotesques. I val la pena entretenir-s'hi un temps, en aquest epistolari que posa en primera línia, cal·ligràficament, l'ambient cultural de la Catalunya de principi del segle XX, les seves controvèrsies epidèmiques, els seus entusiasmes corporatius, però en especial la imatge pública sempre peculiar i dividida que aquesta escriptora –que havia renunciat al nom perquè la seva ploma «aspra i bosquerola» encaixava malament amb l'estereotip femení– va esforçar-se a imposar com l'única veritable enfront de la sacrificada mestressa i propietària permanentment ocupada entre el llit de la mare malalta, la gestió de les finques i l'atenció a les visites.

«Aquest nom –Caterina Albert– no és més que per fer la vida privada. Amb la ploma als dits no sóc ni vull ser altre que Víctor Català», insistia el 1917 a Francesc Matheu, anys després d'haver-li ja confessat l'angúnia que sentia davant la difusió de tota nota íntima, i molt més temps després d'haver-li explicat, el 1903, que no renunciaria a la màscara creada, tot i que creia que «la flaqueza d'escriure no és cap pecat»; ho argumentava així: «la gran multitud ineducada i grollera, a la dona que escriu, la despulla de seguida de la qualitat de dona de sa casa (que a mi m'agrada tant) i la converteix en una mena de gallinarsot o d'amazona: en una mena de ser estrany, que tira contra el corrent i el sentit comú». Però, en canvi, com abunden

en les seves cartes les expressions diminutives per referir-se als seus llibres!: les seves obres són «novel·letes» o «versets» o «treballs» o «paperots», i fins i tot l'accèssit obtingut el 1918 per *Cavalls del Port* als Jocs Florals de Barcelona dona peu a compadir els seus «cavallets» per tan indigne honor. Tant es minimitza, jugant més al paper de dona que al d'escriptora, que Lluís Via finalment la reprèn per les seves excessives «protestes de modèstia», de les quals afirma: «que en vostè és ja una característica».

La condició femenina és una mortalla per a Víctor Català, una mesquinesa insuportable; per a Caterina Albert, una molèstia contingent que assumeix resignada, com ho hauria fet si hagués nascut pobra o amb una tara física més o menys notòria però inexcusable. El deure és el que se li imposa, com a filla i com a germana, com a propietària i amfitriona. Com a escriptora, per contra, l'únic que la dirigeix és la voluntat, fins i tot desafiant la maldiença, contravenint la norma del decòrum i la circumspecció propis del seu gènere. Escrivint, se sent fora de la llei, la dels homes i les dones, encara que no trobi millor manera per referir-s'hi que amb el mot d'«entretenir-se», que li empeteix tot l'esforç, que el reclou a l'àmbit de la ganduleria i el lleure improductiu, a pesar que els seus gelosos miraments, l'altivesa quasi, amb què defensa fins els més petits criteris de correcció i publicació amb els seus editors, contrasta vivament amb la desgana amb què un ociós es miraria la romanalla fortuïta dels seus jocs. Se sap transgressora perquè és dona i escriu, i el que escriu, a més, és poc pertinent en una dona, que no hauria de saber res de la brutalitat i les passions desbordades, dels crims i els remordiments sense nom.

D'aquí ve que els seus «entreteniments» siguin també la seva via cap a la delinqüència, d'aquí vénen també la clandestinitat i el secret. I el pseudònim, és clar, el passaport fals per passar inadvertida entre la legalitat constituïda de la literatura masculina.

Eva Vázquez

cipal en aquella primera Exposició de Flors, al Saló de Descans, l'any 1955.

La bellesa corona Girona amb el gota a gota de cinquanta anys vertaderament memorables. Aquí, cada primavera es reedita espiritualment la bella pugna entre la pedra i la flor per la supervivència. Ja se sap, de sempre, a qui li toca de guanyar, però com si no ens creguéssim la *moralina* de l'efímer, tot-hom corre a veure la cursa de brevetat de les flors a la rèplica d'un oasi de serenitat. Girona havia viscut d'esquena a la seva bellesa. Era una ciutat anorreada –provisionalment, aleshores– per uns cúmuls de

deixadeses. Temps de Flors, entre d'altres estaments diversos, ha aportat una evolució redemptora.

Amb motiu del cinquantenari hi ha causa per aturar-se a pensar. L'acte inaugural de la mostra va ser de digna altura, amb la plasticitat d'un pastís monumental d'aniversari i la no menys monumental projecció fotogràfica sobre la totalitat de la façana de la Catedral. Més enllà del lliurament de diplomes a persones i entitats, responsables d'haver assolit l'aniversari rodó, hi ha un reconeixement preferencial i unànime envers aquell humil principi que

fa molt de goig de personalitzar en Maria Cobar-sí. Ella i un equip de persones d'alta sensibilitat varen posar fe en l'exposició d'un regne, vegetal –efímer, doncs–, i la seva continuïtat ha fet una construcció espiritual que transcendeix flors, capitells, patis i monuments.

Durant unes quantes generacions Girona va viure en un tancament. Faltaven vivències sobre el Barri Vell. Un dels símbols apresos era la porta que tancava l'accés al carrer de Sant Llorenç; allò era com un fill amagat del carrer de la Força, que no podíem pas veure; només s'intuïa un cert

estat de bona esperança d'aquella porta sempre bombada, amb silueta de gestant. D'aquell pòsit de temps d'espera que és el Barri Vell, cada primavera, com un infantament, el Temps de Flors ens convida a fer-hi aquestes visites reverencials. Ara els organitzadors ens diuen –igual que a aquella muralla de ciutat medieval– que les portes són obertes i els cors encara més. Amb la felicitació hi va també inclòs el desig de posar atenció i esperança sobre totes les portes que a Girona encara es poden anar obrint.

Jordi Dalmau